

Gud er tilbage – og han ved, hvor dine børn bor

TORBEN MUNKSGAARD

Gud er død, sagde Nietzsche. Men nu er han tilbage, påstår dagens kronikør. Statsmagten har overtaget den guddommelige trone, hvorfra den overvåger os alle og dømer levende og døde. Men hvis er egentlig skylden for denne udvikling hen imod et nyt kontrolsamfund? PET eller Facebook? Eller måske os selv?

Torben Munksgaard er cand.it., BA i filosofi og forfatter

GUD SER ALT. Han så, at Adam og Eva spiste frugten fra Kundskabens Træ. Han så, at Jesus blev korsfæstet og Rom blev kristnet. Han så, at Trille havde hånden nede i trusserne og fingerspillede 70'er-hits, så englens sang. Og han så, at jeg for nylig lagde fotos af min seneste gastronomiske kreation – en i al beskedenhed veltillberedt majscolbe fra gasgrill – ud på min facebookprofil. Øjet i det høje fik det hele med.

Eller gjorde han? For mere end hundrede år forinden blev han jo erklæret død i en nok så kendt frase, som gjorde sin ophavsmænd både berømt og misforstået. Det var som bekendt Friedrich Nietzsche, der fremsatte påstanden, og ligesom med hans teori om 'viljen til magt' fik udtrykket snart en meget ligefrem fortolkning, der ikke bare udvandede alle nuancer, men også gav anledning til, at Nietzsche blev udråbt som forsvarer for en nihilisme, hvad der på ingen måde var hans ærinde. Tværtimod, han var først og fremmest fortæller for en ny tids *perspektivisme*: Med den kristne kirkes tab af magt mistede mennesket samtidig sine absolutte værdier og måtte nu selv skabe værdi og mening i tilværelsen. Heri lå samtidig en kritik af tidligere tiders etablerede kirke for at udnytte sin position som forvalter af en dominerende ideologi til at undertrykke menneskets menneskelighed, så at sige – og af mennesket for at lade sig underkaste en absolut ideologi be-

tinget af en selvfordreende moral. Det var især ressentimentsfølelsen, Nietzsche i den forbindelse kritiserede, den allestedsnærværende trang til at underkaste sig, ydmyge sig og dermed forbigå sin egen mulighed for selvrealisering som levedygtigt individ.

MEN DET – må man sige – er slut nu. I dag er der rige muligheder for selvrealisering. Nu er der ikke længere nogen kirke eller religion til at holde øje med os og holde os nede med skyldfølelse og inciterende opdrag. Vi kan gøre, hvad fanden der passer os. Vi er autonome individer med stemmeret og internetadgang og frit elvalg. Sådan gik jeg i hvert fald og troede i lang tid.

Jeg er opvokset i et vestligt, sekulariseret land (Danmark *that is*) og opdraget af ateistiske forældre uden skjult dagsorden, så jeg havde al mulig grund til at tro, at det bare var at uddanne mig derudad og så få et job, en facebookprofil og måske en kæreste, så skulle det nok gå det hele. Lige indtil de kom og sagde, at Gud er tilbage. Der blev igen holdt øje med mig – og det var ikke bare for sjov.

I den forbindelse skal jeg måske lige nævne, at mit liv hidtil havde været ret begivenhedsløst, og at min deraf følgende personlighed heller ikke var noget at råbe hurra for. Men nu var man altså begyndt at interessere sig for, hvad jeg lavede. Og det var ikke bare min nysgerrige

nabo eller min mor, der holdt øje med mig, næ, det var både CIA og PET og måske endda selveste Google. Jeg var pludselig blevet genstand for overvågning som en anden topløs kvinde i en lejlighed uden gardiner.

FOR NOGLE år siden fik jeg et kundeloyalitetskort til min lokale SuperBrugsen, men vidste dengang intet om risikoen ved det, jeg foretog mig. Hver gang jeg foretager et indkøb i mit lokale supermarked, skanner de mit kort, og så får jeg point. Og de får at vide, hvad jeg køber. På den måde kan de sende mig nyhedsmail med tilbud, som er målrettet mine interesser og tilpasset mine foretrukne indkøb. Det sker også på Amazon. Først troede jeg, at Gasolin' omsider var slået igenem i USA, da jeg så dem på forsiden af Amazon.com, indtil det gik op for mig, at jeg havde været offer for en *cookie*. Websitet havde plantet en lille fil på min computer, da jeg købte 'Gas 5', så de, næste gang jeg besøgte sitet, kunne markedsføre mere Gas over for mig. Og sådan er det bare blevet ved; på YouTube foreslår hjemmesiden, at jeg hører 'Rabalderstræde', fordi jeg lige har hørt 'Kvinde min', og på Facebook får jeg tilbud om en ny hustru fra Buy-a-wife.com, fordi jeg har angivet, at jeg snart fylder 40 og kommer fra Jylland.

Det er nu gået op for mig – i øvrigt via mine venner på Facebook – at det er en

Sådan er det bare blevet ved; på YouTube foreslår hjemmesiden, at jeg hører 'Rabalderstræde', fordi jeg lige har hørt 'Kvinde min', og på Facebook får jeg tilbud om en ny hustru fra Buy-a-wife.com, fordi jeg har angivet, at jeg snart fylder 40 og kommer fra Jylland

tænke lidt på Nietzsche igen. For da jeg læste om Edward Snowdens afsløring af USA's Prism-program (som bare er Echelon om igen, og Echelon har vistnok eksisteret siden 1948) og om den 26-årige ingeniørstuderende Khalil Nazari, der for godt to år siden ikke kunne få begrundet sin udvisning eller få indsigt i sin sagsmappe hos PET, der tværtimod insistere-

sprængfarlig udvikling. Alle råber op over, at det er et overgreb mod min private sfære. Det er en *grov udnyttelse* af mine personlige oplysninger i kommercielt øjemed. Det er en *krænkelse* af min personlige frihed. Mit CoopPlus-kort er med andre ord en slags adgangskort lukket ned i et fangehul, hvorfra jeg aldrig kan slippe ud igen. Og måske har de ret. Måske.

INDEN jeg fælder dom over mine facebookvenner, får jeg lyst til at tænke lidt på Nietzsche igen. For da jeg læste om Edward Snowdens afsløring af USA's Prism-program (som bare er Echelon om igen, og Echelon har vistnok eksisteret siden 1948) og om den 26-årige ingeniørstuderende Khalil Nazari, der for godt to år siden ikke kunne få begrundet sin udvisning eller få indsigt i sin sagsmappe hos PET, der tværtimod insistere-

de på at hemmeligholde alle argumenter i terrorbekæmpelsens hellige navn, slog det mig, at de store, anonyme statsmagter, som står bag disse tiltag, har slående ligheder med den kristne kirke, som Nietzsche ligger så hårdt ud efter i flere af sine værker.

I 'Afgudernes ragnarok' fra 1888 står der: »... alle midler, med hvilke menneskeheden hidtil skulle gøres moralsk, var i bund og grund *umoraliske*«. Nietzsche

KRONIKSERIE

KRIG OM PRIVATLIVETS FRED

Censur på Facebook., hackerangreb på det danske Cpr-register og afsløringen af den amerikanske efterretningstjenestes overvågningsprogram, Prism, peger alt sammen på en stor ny international værdikamp, hvor borgere og individer står over for et ansigtsløst kontrolimperium på internettet. Kampen for privatliv er blevet kaldt det 21. århundredes borgerrettighedskamp. Dette er den syvende og sidste kronik i serien. **Vi har** samlet serien om overvågning digitalt. Du kan læse alle syv kroniker på politiken.dk/debat.

... Gud er tilbage – og han ved, hvor dine børn bor

mente, at kirkens magthavere, heriblandt præsterne, lancerede en moral, hvor borgerne – de kristne – blev betragtet som gode, så længe de overholdt den kristne moral, der ifølge Nietzsche i det store og hele bestod i at undertrykke sig selv. Gudhed og retfærdighed, sådan som kirken lancerede disse begreber, var med andre ord det samme som at adlyde og betragte sig selv som et syndigt væsen, sådan som begrebet om arvesynden forkynder det.

Jeg skal her hverken argumentere for eller imod Nietzsches kritik af kristendommen, men blot illustrere, hvordan man på mange måder metodisk kan overføre kritikken til det statsapparat, som i dag er begyndt at overvåge sine borgere under henvisning til en ny retfærdighed. PET's begrundelse for at hemmeligholde sit bevismateriale og i flere tilfælde helt omgå det danske retsvæsen er jo, at de arbejder i en højere sandheds navn

uransagelige og fører sine borgeres handlinger til protokols med fare for, at det bliver udnyttet, ja, så tæmmer den samtidig befolkningen og trækker os ind i et nyt mørke. Vi bliver ressentimentsmennesker. Vi underkastes en moral, hvor vi langsomt tvinges til at acceptere, at øjet i det høje ser alt, hvad vi foretager os, fordi vi potentielt set er syndige væsener, der skal holdes et vågent øje med.

Velfærdsstatens omsorg er blevet til velfærdsstatens overvågning. Det er de omsorgsfulde forældre, som pludselig installerer gps på børnenes mobiltelefoner og sætter webkamera op på børneværelset. Behovet for omsorg er erstattet af behovet for kontrol. Af at få ret i sin overbevisning og straffe dem, der er uenige. Man styrker den statsidealisme, som Nietzsches kritik af den kristne kirke perspektiverer så fremragende: Det afgørende problem er en statsmagt, som undertrykker sine borgeres rettigheder under

PET's begrundelse for at hemmeligholde sit bevismateriale og i flere tilfælde helt omgå det danske retsvæsen er jo, at de arbejder i en højere sandheds navn

alder, og min kritik af statsmagtens tæmningsmoral – som Nietzsches benævner den kristne moral – lægger sig i forlængelse af denne påstand. For når staten fratager sine borgere retten til aktindsigt i sine bevæggrunde (og så ikke et ord om den nye offentlighedsløs), gør sine veje

handlinger til protokols med fare for, at det bliver udnyttet, ja, så tæmmer den samtidig befolkningen og trækker os ind i et nyt mørke. Vi bliver ressentimentsmennesker. Vi underkastes en moral, hvor vi langsomt tvinges til at acceptere, at øjet i det høje ser alt, hvad vi foretager os, fordi vi potentielt set er syndige væsener, der skal holdes et vågent øje med.

Velfærdsstatens omsorg er blevet til velfærdsstatens overvågning. Det er de omsorgsfulde forældre, som pludselig installerer gps på børnenes mobiltelefoner og sætter webkamera op på børneværelset. Behovet for omsorg er erstattet af behovet for kontrol. Af at få ret i sin overbevisning og straffe dem, der er uenige. Man styrker den statsidealisme, som Nietzsches kritik af den kristne kirke perspektiverer så fremragende: Det afgørende problem er en statsmagt, som undertrykker sine borgeres rettigheder under

henvisning til at beskytte selv samme borgers moral og dermed i sidste ende at håndhæve et retfærdigt samfund. Men der er ikke noget retfærdigt ved at dømme de uskyldige. Og uden åben retssag og mulighed for indsigt i præmisserne for domsafsigelsen er der en overhængende fare for, at det kan ske.

Jeg tror, at et flertal af danskerne er enige i dette. Og det virker da også, som om vi er nået videre; vi er selv begyndt at om ikke ligefrem overvåge, så dog holde godt øje med PET, og tasterne mod overvågningssamfundet bliver stadig større. Gud er døende. Igen.

Vi er kritiske over for den store anonyme serie: »Kampen for privatliv er blevet kaldt for det 21. århundredes borgerrettighedskamp».

OG SÅ ER det fristende igen at hente lidt inspiration fra Nietzsche. For mens jeg sad og plejede mit kundeloyalitetskort og overalt på Facebook kunne læse, hvor galt det hele stod til, kom jeg til at tænke på Nietzsches kritik af sin borgerlige, nu ikke-længere-100-procent-kristne samtid og hans frygt for den ubudne gæst, der stod og bankede på døren: nihilismen. For selv om samfundet måske nok havde afskaffet Gud, levede de kristne værdier videre, blot i burgøjerhumanismens navn. Man sagde stadig nej til livet, som Nietzsche opfattede det, og man underkastede sig stadig kristne værdier, selv om Gud var død (men altså ikke borte). Som Nietzsche så fint udtrykte det, levede Gud endda videre i grammatikken.

På samme måde ser man overalt, hvor folk med den ene hånd kritiserer overvågningssamfundet og med den anden hånd nærmest hungre efter at blive overvåget. På den ene side langer man ud efter overvågningskameraer på hvert eneste gadehjørne, mens man på den anden side lægger halvdelen af sit privatliv ud i verdens længste fotoreportage på internettet. Og argumentet for forskellen er naturligvis, at man selv vil have lov til at bestemme, hvornår man vil overvåges, og hvad der skal være offentligt tilgængeligt. Man vil have frihed til selv at vælge. Og selv om den personlige frihed netop var det, statsmagten påstod at forsvare, gjorde den det jo til sidst så effektivt, at det tog overhånd. Det er sådan, vi forklarer os.

Og det er da rigtigt nok; hvis min ven på de sociale medier lægger en masse billeder og beretninger om sit privatliv ud på sin twitterprofil, så inviterer han selv folk ind i sin privatsfære (eller for Svenning Dalgaard's vedkommende i sin intimsfære) af egen fri vilje. Så mine twitter- og facebookvenner har jo retten og liberalismen og hvad ved jeg på deres side, og når jeg derfor brokker mig over deres mange kommentarer og billeder, siger de bare: Så luk dog din profil! Ligesom jeg bare kan slukke for fjernsynet, hvis Nyhederne rapporterer om en krig, jeg ikke gider høre om.

Og jeg har da også i den grad overvejet at lukke min facebookprofil – ikke for at beskytte mit eget privatliv, men for at beskytte mig mod andres. Jeg er i den grad mæt af at høre om andre menneskers børn, andre menneskers kærestesorger, andre menneskers løbture, andre men-

Vi er selv i gang med at gøre privatsfæren til den nye offentlighedssfære. Vi er selv i gang med at afskaffe det private, det personlige, det intime, fordi vi kan vise alt og dermed i sidste ende se alt og få alt at vide

neskers aftensmad, andre menneskers havudsigter – ja, andre menneskers privatliv. Det, der før var beholdt realitystjerner og unge mødre, er nu allemandseje: selvdleveringen. Den nye ret til frihed, der skal erstatte overvågningens strenge pligtherredømme, ligesom Nietzsche så, hvordan datidens borgerlig-humanistiske rettigheder bare var en omskrivning af den kristne

dydsetik. Men hvis jeg ikke gider se folk udlevere og iscenesætte sig selv på de sociale medier, kan jeg jo bare lukke for min profil, blev der sagt. Ligesom jeg kan slukke for mit fjernsyn. Men kære facebookvenner, problemet er jo ikke, hvad lige netop jeg synes, eller hvor træt jeg bliver af at høre om hverdagslivets grand moments. Det fortsætter uden mit medvidende. Krigen i Syrien – uden sammenligning i øvrigt – fortsætter, selv om jeg slukker for fjernsynet. Og I fortsætter med at offentliggøre jeres privatliv, og det er hele sagens kerne.

For mig at se er problemet nemlig, at vi selv er i gang med at gøre privatsfæren til den nye offentlighedssfære. Vi er selv i gang med at afskaffe det private, det personlige, det intime, fordi vi forventer, at

vi kan vise alt og dermed i sidste ende se alt og få alt at vide. Vi arbejder i kulisserne for et nyt livssyn, som legitimerer mere overvågning. Ligesom vi troede, at vi havde fået nok af den slags og erklæret den altsende gud så godt som død. Om halvtreds år ligger alle dine familiefotos i CIA's arkiv – og dine børn og børnebørn vil ikke kunne tillade sig at protestere, for det var dig, der var spionen i marken. Du er dine egne børns paparazzo.

MEN EN TING er, om man synes, at fotografier fra ens barndom er private – og den ret har fremtidens borgere som sagt ikke, for deres mødre og fædre har lagt alt ud på nettet – en anden, om det kan udnyttes. Der har været stor kritik af den øgede tilgængelighed af danskernes medicinjournaler, fordi fremtidige arbejdsgivere og forsikringsselskaber kan fravælge bestemte personer på baggrund af deres sygdomshistorie. Fremtidens borgere, hvis forældre skrev alt om deres lægebesøg og eventuelle sygdomsforløb på de sociale medier – og alt muligt andet, som notorisk er mere uskyldigt, når det handler om børn – er helt automatisk i risikozonen for den slags tjek. Deres barndom og sygdomme er allerede offentligt tilgængelige. Vi medvirker selv til at skabe den nye store offentlighed, hvor man, hvis jeg får ret, vil få langt sværere ved at være privat.

Kampen om privatlivets fred er derfor ikke bare en borgerrettighedskamp. Det er en kamp mod blotteren i os selv. Tænk over det. Privatlivet er blevet offentligt, og vi slog selv dørene op. De eneste, der efterhånden skjuler noget, er PET.

TORBEN MUNKSGAARD